

УДК 342.98

DOI <https://doi.org/10.32837/yuv.v0i3.950>**Н. Сергієнко,**кандидат юридичних наук,
старший викладач кафедри публічного та приватного права
Київського університету імені Бориса Грінченка

ДО ПИТАННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ДЕРЖАВНОГО ВИКОНАВЦЯ

Вже не один рік в Україні триває процес реформування виконавчого провадження. При цьому змін зазнала як організація примусового виконання рішень, так і процес примусового виконання рішень. Однак, наша держава поки що не може похвалитися тим, що рішення судів, інших органів (посадових осіб) виконуються повно, своєчасно та неупереджено. Безпосереднє примусове виконання рішень на підставі виконавчого документа, поданого до відповідного органу державної виконавчої служби (надалі – ДВС), здійснює державний виконавець. Враховуючи вказане, доцільним є розгляд питання правового статусу державного виконавця.

Питання правового статусу державного виконавця так чи інакше були розглянуті в наукових працях С.Я. Фурси, А.М. Авторгова, Р.В. Ігоніна, С.В. Щербак та інших науковців-юристів. Правове регулювання як організації примусового виконання рішень, так і процесу примусового виконання рішень змінюється достатньо динамічно, практика примусового виконання рішень йде вперед та ставить перед юристами-науковцями та юристами-практиками все нові і нові виклики. Враховуючи вказане, актуальним є нове осмислення питання правового статусу державного виконавця.

Метою цієї наукової статті є дослідження правового статусу державного виконавця в Україні в умовах сьогодення. Завданням наукової розробки в межах статті є аналіз правового регулювання статусу державного виконавця через багатоаспектність такого правового статусу.

Під правовим статусом можна розуміти сукупність прав та обов'язків фізичних та юридичних осіб [1, с. 237], багатоаспектну, комплексну, універсальну категорію, що має чітку стабільну структуру та встановлює характер та принципи взаємодії суспільних відносин між собою, а також шляхом визначення прав, обов'язків та гарантій їх реалізації, визначає місце суб'єкта в системі правовідносин [2, с. 95]. «Серцевиною» правового статусу відповідного суб'єкта можна визначити саме його права та обов'язки, адже гарантії їх реалізації на пряму з ними пов'язані, характер та принципи взаємодії різних суб'єктів правовідносин також на пряму залежать від прав та обов'язків суб'єктів, обумовлюються ними.

Положення ст.ст. 7–8 Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів», передбачають, що державними виконавцями є керівники органів державної виконавчої служби, їхні заступники, головні державні виконавці, старші державні виконавці, державні виконавці органів державної виконавчої служби. Державні виконавці визначені державними службовцями.

Варто погодитись з А.М. Авторговим, який, досліджуючи питання адміністративно-правового статусу державного виконавця, зазначає, що правовий статус – складник загальної проблеми прав особистості [3, с. 10]. Дійсно, державний виконавець – у першу чергу людина, громадянин України, який реалізував своє право на працю шляхом

Відтак, повинен мати місце розумний розсуд виконавця щодо вчинення ним відповідних виконавчих дій (серед широкого спектру прав виконавця він має самостійно визначати, яке і коли з них реалізувати, щоб забезпечити своєчасне, повне та неупереджене виконання рішення, що примусово виконується, адже саме це завдання виконавця відповідно до ст. 3 Закону України «Про органи та осіб, що здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів»). Наявність розсуду визначається тими обставинами, що в нормі права міститься лише загальна модель поведінки, а конкретна життєва ситуація завжди змістовно багатша [3, с. 11].

Враховуючи наявність у державного виконавця адміністративно-правового статусу, у наведеному вище аспекті можна звернутися до поняття «адміністративного розсуду» як правозастосовчої діяльності адміністративного органу щодо використання можливого варіанту поведінки, передбаченої законом, на власний розсуд під час вирішення поставлених перед ним завдань, спираючись при цьому на принципи, що регулюють їх діяльність [8, с. 14].

Гарантовану законом можливість відповідного суб'єкта вільно та незалежно розпоряджатися своїми матеріальними та процесуальними правами, а також засобами захисту В.В. Золотаренко розглядає зокрема і в аспекті диспозитивності як одного з принципів виконавчого провадження [9, с. 38]. Між іншим, наведений автор вказує, що виконавець повинен діяти неупереджено (ч. 1 ст. 18 Закону України «Про виконавче провадження»), а зацікавленість у результаті виконання рішення є підставою для відводу виконавця, експерта, спеціаліста, суб'єкта оціночної діяльності – суб'єкта господарювання, перекладача (ч. 4 ст. 5, ст. 23 Закону України «Про виконавче провадження»).

Вихідним принципом діяльності виконавця є принцип законності – обов'язок діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передба-

чені Конституцією та законами України. У випадку наділення державного органу дискреційними повноваженнями межі їх реалізації повинні бути чітко визначені у законодавстві [9, с. 39]. Беззаперечно, державний виконавець має діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України, в цьому виявляється і принцип законності, який є поруч із принципом диспозитивності одним із принципів виконавчого провадження. Однак, законність та диспозитивність як принципи виконавчого провадження не є взаємосуперечними, а навпаки вони – взаємодоповнюючі принципи виконавчого провадження. Обидва виявляються і в діях державного виконавця (наприклад, державний виконавець має вчиняти діяння та приймати рішення виключно в межах закону, законом же передбачено наявність у виконавця цілого спектру процесуальних прав, які він може реалізувати на власний розсуд, одночасно будучи «зв'язаним» завданням, яке стоїть перед ним як особою, яка безпосередньо примусово виконує рішення – своєчасне, повне і неупереджене виконання рішень).

Твердження, що «...зацікавленість у результаті виконання рішення є підставою для відводу виконавця...» [9, с. 39] є дещо категоричним. Адже слід розрізняти особисту зацікавленість у результатах виконавчого провадження та державну, оскільки остання має зумовлюватися правовими зв'язками всіх державних органів щодо виконання державних функцій [7, с. 228], а підстави для відводу державного виконавця чітко визначені приписами ч. 4 ст. 5 Закону України «Про виконавче провадження».

Узагальнюючи вищевказане, можна резюмувати наступне. В контексті прав та обов'язків державного виконавця слід артикулювати, що вони є холістичною (цілісною) структурою, що обумовлена конституційно-правовим (адже державний виконавець – це людина, громадянин, який має весь спектр прав та обов'язків, передбачених Конституцією

України, однак особливості реалізації деяких із них пов'язані з його статусом як державного службовця, суб'єкта виконавчого процесу), адміністративно-правовим (державний виконавець – це державний службовець, який має права та обов'язки, передбачені законодавством про державну службу), виконавчим процесуальним (державний виконавець – суб'єкт виконавчого процесу, наділений відповідними правами та обов'язками, необхідними для здійснення примусового виконання рішень) аспектами.

Перспективними є подальші наукові розробки тематики правового статусу державного виконавця, адже полігранність наукової думки розвиває науку та дає більш повні відповіді на запити практики.

У науковій статті розглянута проблематика правового статусу державного виконавця. Здійснено аналіз приписів чинних нормативно-правових актів, які визначають права та обов'язки державних виконавців. Будучи суб'єктом виконавчого процесу, державний виконавець реалізує в цій юрисдикційній діяльності свої процесуальні права та обов'язки. Державний виконавець є суб'єктом владних повноважень, тому має діяти відповідно до закону. У цьому ж контексті виявляється законність як один із принципів виконавчого провадження.

Своєчасне, повне та неупереджене виконання рішення – завдання державного виконавця в ході виконавчого провадження. У зв'язку з наведеним постає необхідність у розумному розсуді державного виконавця у виконавчому провадженні – можливості обирати, яке право слід реалізовувати для досягнення завдання виконавчого провадження – своєчасного, повного та неупередженого виконання рішення. На думку автора, розумний розсуд – це спеціальна прерогатива державного виконавця з одного боку, а з іншого

боку – це частина відповідальності державного виконавця.

Виконавче провадження здійснюється на певних принципах (ст. 2 Закону України «Про виконавче провадження»), законність та диспозитивність – серед них. На думку автора, законність та диспозитивність як деякі принципи виконавчого провадження не протидіють одна одній, а доповнюють одна одну. Вони різні, але взаємопоширюючі, існують у специфічній єдності, виявляються і у діяльності державного виконавця.

Державний виконавець водночас має діяти виключно на підставі закону (тому що він є суб'єктом владних повноважень), однак при прийнятті рішень має керуватися і розумним розсудом, позаяк не буває однакових життєвих ситуацій, тому й однакової формули, як діяти, немає.

У статті зроблено висновок, що права та обов'язки державного виконавця перебувають у єдності, що є необхідним для примусового виконання рішення. Подальші наукові розробки теми статусу державного виконавця є перспективними, оскільки різноманітність наукових думок вдосконалює науку і дає більш повні відповіді на питання практики.

Ключові слова: правовий статус, державний виконавець, права, обов'язки.

Sergiienko N. On the question on legal status of government executor

The problematic of government executor legal status has been considered in the scientific article. The prescriptions of acting legal acts that determine government executors' rights and obligations have been analyzed and researched. Government executor being the subject of executive process, realizes in this jurisdictional activity its procedural rights and obligations. But in the same time, government executor is the subject of public authority, so must act in compliance with the legislation. In this manner, the legality as one of the principles of executive process

realizes. Execution the decisions in time, fully and unbiased – is the aim of government executor during executive process.

That is why there is the necessity of smart discretion of government executor during executive process – to choose what right to realize for provision matching the aim of executive process – execution the decisions in time, fully and unbiased. Smart discretion, as it is thought by the side of the author, is the special prerogative of government executor from the one side, and it is the part of government executor liability from other side. There exist different principles of executive process (see art. 2 The Law of Ukraine “On Executive Process”). Legality and dispositivism are among them. The author guess that legality and dispositivism as some principles of executive process are not in contradiction, they add each other.

They are different, but they strengthen each other, they exist in a special consolidation. All they can be stated also in activities of government executor. In the same time the government executor must act only in compliance with the legislation (because of the status of public official), but also makes decisions grounding on the smart discretion – there are different life situations and no one formula how to act.

There is concluded in the scientific article that government executors' rights and obligations exist in unity, it is necessary for compulsory execution of decision. Other scientific researches of the theme of government executor legal status are imagined as perspective because of the thesis that multiplicity of scientific thought improve science and give more full answers to questions of practice.

Key words: legal status, government executor, rights, obligations.

Література

1. Мала енциклопедія теорії держави і права / За заг. ред. Ю.Л. Бошицького. К. :

Видавництво Європейського університету. 2010. 368 с.

2. Панчишин А.В. *Поняття, ознаки та структура категорії «правовий статус»*. Часопис Київського університету права. 2010. № 2. С. 95–98.

3. Авторгов А.М. *Адміністративно-правовий статус державного виконавця*. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Київ, 2008. 19 с.

4. *Порядок виплати винагород державним виконавцям та їх розміри і розмір основної винагороди приватного виконавця* : Постанова Кабінету Міністрів України від 08 вересня 2016 р. № 643. Верховна Рада України. Офіційний вебсайт: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/643-2016-n>. Дата звернення: 02.07.2019.

5. *Положення про автоматизовану систему виконавчого провадження* : Наказ Міністерства юстиції України від 05.08.2016 № 2432/5. Верховна Рада України. Офіційний вебсайт: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1126-16#n16>. Дата звернення: 02.07.2019.

6. *Інструкція з організації примусового виконання рішень* : Наказ Міністерства юстиції України від 02.04.2012 № 512/5 (у редакції наказу Міністерства юстиції України від 29.09.2016 № 2832/5). Верховна Рада України. Законодавство України: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0489-12>. Дата звернення: 21.11.2019.

7. Фурса С.Я. *Закони України «Про державну виконавчу службу», «Про виконавче провадження», «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини»* : науково-практичний коментар / С.Я. Фурса, Є.І. Фурса, С.В. Щербак; за заг. ред. С.Я. Фурси; Центр правових досліджень. Київ : Фурса С.Я. КНТ, 2008. 1172 с.

8. Лагода О.С. *Адміністративна процедура: теорія і практика застосування*. Лагода Олександр Сергійович. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук. Спеціальність 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Ірпінь. 2007. 22 с.

9. Золотаренко В.В. *Реалізація принципу диспозитивності у діях суб'єктів виконавчого провадження*. Цивілістична процесуальна думка. 2016. № 4. С. 38–41.

